

Az amerikai diófa tenyésztéséről.

Irta: Leviczky Albert m. kir. erdész.

Az amerikai dió (*Juglans nigra*) egyike a hazánkban meghonosított legszebb külföldi fáknek; gyönyörű, élénk zöld lombozata már régen csaknem minden parkban tért hódított részére.

A nagyobb szabású diszkertekben már 50—60 év előtt ültetni kezdték s most például a budapesti városligetben, s különösen a Margitszigeten 30—50 *cm* vastagságú 20—25 *m* magas példányokat is lehet látni.

De évek óta tenyésztik már a diszkerteken kívül is. A csákovai közalapítványi erdőgondnokságban egy körülbelül 30 éves 12 hold térfogatu amerikai diófaerdő van, mely már 15 éves korában csírázó diót termett.

Hogy az amerikai dió korán termő fánem, azt a Margitsziget keleti oldalán a szélső sétány és Duna között nőtt legfeljebb 8—10 éves fácskák is igazolják, melyeken az idén teljesen kifejlett diókat láthatni. Ezen fácskák valószínűleg nem is ültetésből, hanem oly dióktól származtak, melyek az összesepert lombbal jutottak a sziget partjának talajába.

Mint hogy az amerikai dió igen gyorsan nő és kitűnő műfát szolgáltat, tenyésztése erdőgazdasági szempontból is indokolt, annál is inkább, mivel a folyton tért hódító közsén az erdőgazdát arra utalja, hogy a jövő nemzedéknek inkább műfát szolgáltatató fákat neveljen.

A Margitszigeten lévő példányok alakjából azt lehet következtetni, hogy az amerikai diófának, a közönséges diófától eltérőleg, kevés hajlama van az elterebélyesedésre.

Egész nyílt helyen felnőtt fákon a sudar egész a fa csúcsáig követhető.

A Margitszigeten a nemzeti hajósegylet csónakházával szemben, ettől mintegy 150 lépésnyire három, mintegy 60 éves amerikai diófa áll, közel egy valamivel idősebb kislevelű hárshoz, mely összehasonlíthatlanul terebélyesebb, mint amazok.

Ugyancsak a Margitszigeten egy 0·4 zárlatban felnőtt amerikai diófából mintegy 12 *m* hosszú műfarönköt lehetne kifűrészelni, s ezenkívül a törzs felsőbb részéből is még egy 4 *m* hosszú, vékonyabb műfa darabot lehetne kivágni.

Az amerikai diófát ez a tulajdonsága, hogy t. i. az elterebélyesedésre nincs hajlama, elegendően állab alkotására is alkalmassá teszi s tenyésztését különösen is ajánlja.

A közönséges diófától könnyen megkülönböztethető.

Az amerikai diófa héja már 4 éves korában kezd kérégesedni, a közönséges diófáé ellenben többnyire még 10 éves korában is sima.

Az amerikai diófa amint korban előrehalad, sötétbarna, csaknem fekete kérge mindinkább cserepesedik; a hosszrepedések csaknem oly mélyek, amilyen szélesek; a repedések közötti kidudorodások pedig csak valamivel szélesebbek a repedéseknél.

A közönséges diófa kérge ellenben hamvasszürke, repedései sekélyek és a repedések közötti kidudorodások szélesek.

A két fát így már messziről meg lehet különböztetni kérgéről.

Mindkét diófa levelei szárnyasok, csakhogy a közönséges diófa levélgerinczén 7—9 levélke áll, az amerikai diófán pedig 15—21, de igen gyakran 14—20, amidőn t. i. a levélgerincz végen levélke kifejlődve nincs.

A közönséges diófa levélkéi tojásdadok, simák, fénylők,

sima élűek; az amerikai dió levélkéi lándzsások, simák, de fűrészelt, kihegyezett élűek, azonkívül asymmetricusok.

A közönséges diófa diójának burka sima felületű, fénylő, zöld színű, az amerikai diófáé szintén zöld színű, de bibircsekkel van ellátva s nem fénylő.

A közönséges dió burka éréskor magától leválik; az amerikai dióé megfeketedik, összezsugorodik, a dióhoz tapad, s a dióról erőszakkal sem választható le teljesen.

Ezek elősorolása után az amerikai diófa tenyésztéséről a következő tapasztalataimat közölhetem.

Az amerikai diófát mesterséges uton vagy ültetés vagy vetés által telepíthetjük.

A midőn eleinte amerikai dió tenyésztésével foglalkoztam, kevés mag állván rendelkezésemre, a diókat csemetekertekbe vettem s a csemetéket 1—2 éves korukban innen ültettem ki a szabadba.

A diót a vetőkertben kárttevő állatoktól féltetni nem kell, sem egér, sem szajkók nem bántják, holott a közönséges diót, a gesztenyét vagy a tölgy-makkot ugyancsak megdézsmálják, ha nem védjük meg ellenük.

A dió héja oly kemény, hogy csak fejszével hasítható ketté, lehet, hogy e miatt nem történik kár benne.

Karó-gyökere répa alaku, fekete színű; a vetőkertben rendes körülmények között már az első évben 40—80 *cm* hosszúra nő. A csálai erdőgondnokság irodájában mint különlegesség 1.5 *m* hosszú gyökér látható.

A csemete gyökerének ezen tulságos hosszúsági növekvése a hajszálgyökerek rovására történik, s minthogy az erdőben költségkimélys szempontjából legfeljebb csak 30 *cm* hosszú gyökérrel ellátott csemetéket szokás elültetni, az amerikai diócsemete gyökerének legnagyobb részét elültetés előtt le kell nyelni, a megcsontított gyökéren tehát arány-

lag igen kevés hajszálgöyökér marad a tápanyagok felvétele az elültetés után.

Mindazonáltal a dorgosi kincstári erdők *A* üzemosztályának I. vágássorozatában a vágások hézagaiba 1886. tavaszán kiültetett csemetékből 95% megfogamzott, de a csemeték hossznövekvése az első évben átlag alig 3 *cm*, a későbbi években pedig átlag 5 *cm* volt.

A talaj, melybe a csemetéket elültettük, ugyan silány homokos agyagtalaj volt, de ezen gyorsan nöy fanemnek az ültetés utáni gyarló növekvése mégis azt bizonyítja, hogy a csemeték gyökereik nagymérvü megcsonkítását megsinlették és hogy ültetés által ezen fanemet jó eredménynel megtelepíteni nem lehet.

Meg kell itt még említenem, hogy közvetlenül a csemeték kiültetése után a károsításoknnk egy különös nemét észleltem.

Egy kóborló vadkan ugyanis a csemeték egy részét kihuzgálta és azok sárga-répa vastagságu gyökereit összerágta, olyformán, mintha csak nedvüket akarta volna kiszopogatni.

Az ott alkalmazott erdőőr a gyökereket szintén megízlelte s azt állította, hogy nedvük édes, répa ízü.

Valószínűnek tartom, hogy a vaddisznó a gyökerek lenyesett végeire akadva, először azokat kóstolgatta meg s csak midön a végekből kifogyott, fogott a kiültetett csemeték gyökereihez.

A vadkan káros működésének azonban egy halálthozó golyó véget vetett.

Miután az 1886. év folyamán azt tapasztaltam, hogy a kiültetett csemeték nem nagyon fejlődnek, az 1886. év őszen kapott egy hektoliter amerikai diót közvetlenül a szabadba vettem el, mely célra a zabálcsi *B* üzemosz-

tály III. vágássorozatában a dorgos-zabálcsi országút mellett egy 1.4 hold térfogatu tisztást választottam ki.

Ezt a tisztást felszántatva, buzával vettem be, a beboronált területre pedig a diókat 1 öl sor és 4 láb csemete távolság mellett bedugdostattam.

A vetés nem került pénzbe, mert a bérlő felügyeletem alatt saját költségén eszközölte azt.

Az elvetett diók 92%-a itt is kikelt s a csemeték a buza árnyékában az első évben szépen fejlődtek.

A buzát sarlóval, nagy elővigyázattal aratták le, s hogy szekérnyom a tisztást ne érje s a csemetékben kárt ne tegyen, a kévék a tisztás szélén rakattak keresztetekbe.

A kikelt csemeték a 2-ik évben nem részesültek gondozásban, s ennek folytán a dudva és fü nagyon elszaporodott. Ezek kipusztítása céljából a területet 1888 november 1-től, 1891 október végéig három évre holdanként 1 frt 50 kr. haszonbér mellett kapásnövények termesztésére bérbe adtam.

A bérlő a csemetesorok között kukoriczát vetett kapá alá s a csemeték a megkapáltatás folytán a kukoricza között oly szépen nőttek, hogy az 1889. év végén tehát 3 éves korukban 1.0—1.3 *m* magasak voltak.

Az 1889/90. évi szigorú tél alatt a csemetéknek a 60 *cm* magas hóból kimaradt része lefagyott, miből azt lehet következtetni, hogy az amerikai dió első éveiben fagy ellen ép oly érzékeny, mint más szélesbelű fanemek, pl. a szelid gesztenye.

Hogy azonban ez a fagykár valakit az amerikai dió tenyésztésétől el ne riasszon, megemlítem, hogy az említett télen Lipppa környékén az 50—80 éves közönséges diófák nagy része is mind megfagyott.

Aztán megemlítem azt is, hogy a lefagyott csemeték

megmaradtak s az 1890. évben megint elérték régi magasságukat.

A bérlőnek meghagytam volt, hogy a csemetéknek csak legerőteljesebb hajtását hagyja meg, a többieket pedig még mielőtt megfásodnak, kézzel horzsolja le. Ezzel azt akartam kikerülni, hogy később a csemetéket ne kelljen megnyesni, mert ezt a diófélék tudvalevőleg nem tűrik, de másrészt azt is el akartam érni, hogy a tápanyag már kezdetől fogva mind a meghagyott egy hajtás növekvésére szolgáljon.

Az 1888. év őszén a zabálczi *B* üzemosztály III. vágássorozatában levő csemetekerttel szemben ismét egy beerdősített erdőtisztás hézagait vetettem be amerikai dióval. S ekkor már más vetési módot alkalmaztam, t. i. a kapá alá való vetést, minden fészekbe egy-egy diót rakva.

A mag 84%-a ekkor is kikelt, de a csemeték nem fejlődtek oly szépen, mint a buza közé vetett diókból származók.

A csemeték 1890. év végével csak 15—20 *cm* magasak voltak.

Havas József kir. erdőfelügyelő urtól vett értesülésem szerint Esztergom vármegye Muzsla községének határában a primacziális uradalomhoz tartozó Csenke pusztán is tétettek kísérletek amerikai dióval vetés útján, még pedig futóhomokon s az eredmény az volt, hogy a kifuvásokon, lapos és agyagosabb helyeken a vetés sikerült és kitünően fejlődik, az oldalakon is türethetően áll, de a buczkákra vetett dióból származó csemeték elpusztultak.

Én tehát eddigi tapasztalataim alapján mindenkinek ajánlhatom, hogy ha szép és gyors eredményt akar elérni, akkor az erdőbe ne ültessen amerikai diócsemetét, hanem vesse el egyenesen a diót, még pedig ha lehet, mezőgazdasági köztes használatra bérbe adott területen.

A diót, mint említém, az én tapasztalataim szerint sem a vaddisznó, sem az egér, sem szajkó, sem más kártékony állat nem bántja.

A vetés mezőgazdasági köztes használat mellett nem kerül pénzbe, ellenkezőleg az elért haszonbérrel a dió beszerzési ára is fedezve lesz, sőt jobb talajon, mint a milyen a dorgosi erdőgondnokságban van, a dió beszerzési árán felül, a haszonbér még jövedelmet is biztosíthat a birtokosnak.

Mi a dorgosi erdőgondnokságban elvetett magot a csákovai erdőgondnokságtól szereztük be, a mint emlékszem hektoliterenkint 6 forintért. Ami a jövőt illeti, részemről remélem, hogy a fentebb említett 1·4 holdas tisztán lévő amerikai dió csemeték, melyek közé ma már mezőgazdasági terményeket a beárnyékolás miatt haszonnal vetni nem lehet, 20 éves korukig magtermő fákká fognak fejlődni s jelentékeny mennyiségű vetőmagot szolgáltatnak.

Ugy hiszem azon t. szaktársaim, kik szintén foglalkoznak amerikai diótenyésztéssel hasznos dolgot végeznek, ha tapasztalataikat maguk is közölnék.

Lapszemle.

A kámbium tevékenységének évi felébredése és megszűnése.
Mer Emil francia botanikus e tárgyról irt értekezéséből, mely avval a mit Hartig Teodor, Nördlinger és Hartig Róbert után tudunk, nagybárra egyezik ugyan, mindazáltal néhány lényeges pontban eltér: közöljük kivonatosan a fontosabb tényeket.

Mer vizsgálatai kiderítették, hogy az időbeli viszony a kámbium működésének kezdete és a rügyfakadás között a fajok szerint igen különböző. Némelyeknél az új hajtások fejlődése jóval megelőzi az új fapalást képződésének kezdetét; így pl. egy 6 méter magas fiatal bükk hajtásai már majd 6 centi-